

Dokument ze zasedání

A9-0257/23

31. 7. 2023

ZPRÁVA

o budoucnosti evropského knižního odvětví
(2023/2053(INI))

Výbor pro kulturu a vzdělávání

Zpravodaj: Tomasz Frankowski

OBSAH

	Strana
NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU	3
VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....	13
INFORMACE O PŘIJETÍ V PŘÍSLUŠNÉM VÝBORU	17
JMENOVITÉ KONEČNÉ HLASOVÁNÍ V PŘÍSLUŠNÉM VÝBORU	18

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o budoucnosti evropského knižního odvětví (2023/2053(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na článek 167 Smlouvy o fungování Evropské unie,
- s ohledem na Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením ze dne 13. prosince 2006,
- s ohledem na Marrákešskou smlouvu ze dne 27. června 2013 o usnadnění přístupu k publikovaným dílům osobám nevidomým, osobám se zrakovým postižením nebo osobám s jinými poruchami čtení,
- s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti¹,
- s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla²,
- s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem³,
- s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl⁴,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1563 ze dne 13. září 2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unií a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení⁵,
- s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1564 ze dne 13. září 2017 o některých povolených způsobech užití některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení a o změně směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti⁶,

¹ [Úř. věst. L 167, 22.6.2001, s. 10.](#)

² [Úř. věst. L 272, 13.10.2001, s. 32.](#)

³ [Úř. věst. L 376, 27.12.2006, s. 28.](#)

⁴ [Úř. věst. L 299, 27.10.2012, s. 5.](#)

⁵ [Úř. věst. L 242, 20.9.2017, s. 1.](#)

⁶ [Úř. věst. L 242, 20.9.2017, s. 6.](#)

- s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/882 ze dne 17. dubna 2019 o požadavcích na přístupnost u výrobků a služeb⁷,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1128 ze dne 14. června 2017 o přeshraniční přenositelnosti on-line služeb poskytujících obsah v rámci vnitřního trhu⁸,
- s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES⁹,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/695 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků a zrušují nařízení (EU) č. 1290/2013 a (EU) č. 1291/2013¹⁰,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/818 ze dne 20. května 2021, kterým se zavádí program Kreativní Evropa (2021–2027) a zrušuje nařízení (EU) č. 1295/2013¹¹,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1925 ze dne 14. září 2022 o spravedlivých trzích otevřených hospodářské soutěži v digitálním odvětví a o změně směrnic (EU) 2019/1937 a (EU) 2020/1828 (nařízení o digitálních trzích)¹²,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES (nařízení o digitálních službách)¹³,
- s ohledem na Evropskou chartu regionálních či menšinových jazyků,
- s ohledem na své usnesení ze dne 19. května 2021 o umělé inteligenci ve vzdělávání, kultuře a audiovizuálním odvětví¹⁴,
- s ohledem na své usnesení ze dne 5. května 2010 o sdělení s názvem „Europeana – další postup“¹⁵,
- s ohledem na své usnesení ze dne 27. září 2007 o i2010: směrem k evropské digitální knihovně¹⁶,

⁷ [Úř. věst. L 151, 7.6.2019, s. 70.](#)

⁸ [Úř. věst. L 168, 30.6.2017, s. 1.](#)

⁹ [Úř. věst. L 130, 17.5.2019, s. 92.](#)

¹⁰ [Úř. věst. L 170, 12.5.2021, s. 1.](#)

¹¹ [Úř. věst. L 189, 28.5.2021, s. 34.](#)

¹² [Úř. věst. L 265, 12.10.2022, s. 1.](#)

¹³ [Úř. věst. L 277, 27.10.2022, s. 1.](#)

¹⁴ [Úř. věst. C 15, 12.1.2022, s. 28.](#)

¹⁵ [Úř. věst. C 81 E, 15.3.2011, s. 16.](#)

¹⁶ [Úř. věst. C 219 E, 28.8.2008, s. 296.](#)

- s ohledem na usnesení Rady ze dne 12. února 2001 o používání vnitrostátních systémů pevných cen knih¹⁷,
 - s ohledem na článek 54 jednacího řádu,
 - s ohledem na zprávu Výboru pro kulturu a vzdělávání (A9-0257/2023),
- A. vzhledem k tomu, že knihy hrají v naší společnosti zásadní úlohu coby nedocenitelný zdroj znalostí, vzdělání, kultury, informací a zábavy a jako nezbytný prostředek zachování a šíření hodnot, kulturní a jazykové rozmanitosti a kulturního dědictví EU;
 - B. vzhledem k tomu, že knihy zlepšují slovní zásobu a jazykové dovednosti, pomáhají lidem pochopit a vyjádřit složité myšlenky a podporují kritické myšlení, zvědavost, analytické dovednosti, demokratickou účast a sociální začleňování;
 - C. vzhledem k tomu, že knihy rovněž hrají v životě člověka od útlého věku mimořádně důležitou úlohu, neboť přispívají ke kognitivnímu, emocionálnímu a sociálnímu rozvoji dětí;
 - D. vzhledem k tomu, že evropské knižní odvětví je jedním z největších kulturních a tvůrčích odvětví v Evropě, v němž se každoročně vydává přibližně 600 000 knižních titulů, a odhaduje se, že celý jeho hodnotový řetězec zaměstnává v EU více než půl milionu lidí;
 - E. vzhledem k tomu, že celý hodnotový řetězec knižního odvětví je závislý na rovnováze mezi jeho různými aktéry, jako jsou autoři, vydavatelé, distributoři, tiskárny, překladatelé, knihkupci, knihovny, a nakonec čtenáři; vzhledem k tomu, že má každý aktér zásadní úlohu a jakékoli opatření, které má negativní dopad na jednoho z nich, má dopad na celý řetězec;
 - F. vzhledem k tomu, že autoři jsou tvůrčím zdrojem všech knih a představují páteř tohoto odvětví;
 - G. vzhledem k tomu, že evropští vydavatelé, z nichž převážná většina jsou malé a střední podniky, nebo dokonce mikropodniky, hrají klíčovou úlohu při zajišťování kulturní rozmanitosti a svobody projevu, čímž umožňují, aby byla slyšet pluralita názorů;
 - H. vzhledem k tomu, že tvorba knihy vyžaduje, aby vydavatelé prováděli konzistentní a riskantní dlouhodobé investice s cílem zajistit širokou škálu tvůrčích děl;
 - I. vzhledem k tomu, že schopnost evropského knižního odvětví poskytovat veřejnosti širokou škálu knih závisí na účinném rámci v oblasti autorského práva, který umožňuje každé části hodnotového řetězce odměňovat tvorbu a investovat do nových knih;
 - J. vzhledem k tomu, že knižní odvětví hraje zásadní úlohu v podpoře svobody projevu, kterou lze uplatňovat pouze zajištěním svobody, nezávislosti, redakční plurality a odpovědnosti autorů v rámci vydavatelského odvětví;

¹⁷ [Úř. věst. C 73, 6.3.2001, s. 5.](#)

- K. vzhledem k tomu, že vliv a regulační tlak, jež vyvíjejí vlády některých členských států na knižní odvětví, jakož i fenomén autocenzury autorů mají negativní dopad na kulturní rozmanitost a svobodu projevu, což je v rozporu s hodnotami EU;
- L. vzhledem k tomu, že tištěné knihy, elektronické knihy a audioknihy jsou různými možnostmi na trhu, které se vzájemně doplňují;
- M. vzhledem k tomu, že tištěné knihy představují přibližně 85 %¹⁸ prodeje knih na evropském trhu, upřednostňují je zejména mladí čtenáři a ukázalo se, že jsou prospěšnější pro rozvoj dětí;
- N. vzhledem k tomu, že knihkupectví a knihovny, zejména v rámci místních komunit, slouží jako brány pro šíření čtení, znalostí a kultury a hrají klíčovou úlohu při podpoře sociálního a digitálního začleňování;
- O. vzhledem k tomu, že útočná válka Ruska proti Ukrajině, následný nárůst nákladů pro toto odvětví, rostoucí inflace a krize v oblasti papíru představují pro knižní odvětví značné výzvy a brzdí jeho konkurenceschopnost;
- P. vzhledem k tomu, že pandemie COVID-19 měla na evropské knižní odvětví významný dopad, což vedlo k různým důsledkům v členských státech a v různých částech hodnotového řetězce; vzhledem k tomu, že dané odvětví však v tomto ohledu prokázalo odolnost, zejména v těch členských státech, které nabídly odpovídající a cílenou podporu;
- Q. vzhledem k tomu, že mnoho knih vydávaných v EU není evropským čtenářům k dispozici v důsledku jazykové a zeměpisné roztržitého trhu EU, a zejména nedostatku překladů z jiných jazyků než z angličtiny, včetně méně používaných jazyků;
- R. vzhledem k tomu, že v důsledku popularity sociálních médií, digitálních platforem a aplikací dochází k neustálému poklesu čtení, když tyto média, platformy a aplikace v mnoha případech nahradily čtení jako volnočasovou aktivitu;
- S. vzhledem k tomu, že podíl knih produkovaných ve formátech přístupných pro osoby se zdravotním postižením neustále roste, ale stále zůstává nedostatečný;
- T. vzhledem k tomu, že dostupnost digitálních knih nabízí příležitost ke zlepšení přístupnosti pro osoby se zdravotním postižením, což vyžaduje odpovídající investice do produkce různých formátů a rozvoje příslušných dovedností;
- U. vzhledem k tomu, že nedostatečná interoperabilita formátů elektronických knih posiluje postavení dominantních subjektů na trhu a zároveň omezuje výběr pro spotřebitele a jejich ochranu;
- V. vzhledem k tomu, že brexit významně ovlivnil dodavatelský řetězec evropského knižního trhu tím, že narušil dovoz a vývoz a vedl ke zvýšení cen knih a nákladů na dopravu a cla, což mělo negativní dopad na šíření evropského obsahu;

¹⁸ Evropská statistika knižních trhů 2021–2022, Federace evropských vydavatelů (*European Book Market Statistics 2021-2022, Federation of European Publishers.*).

- W. vzhledem k tomu, že brexit měl rovněž nepříznivý dopad na rozvoj tolik potřebných dovedností ve vydavatelském odvětví tím, že omezil studentské výměny mezi Spojeným královstvím, Irskem a dalšími evropskými zeměmi ve vysoce uznávaných publikačních programech;
- X. vzhledem k tomu, že současný nedostatek papíru a inkoustu komplikuje výrobu knih;
- Y. vzhledem k tomu, že mnoho dětských knih je tištěno v Asii v důsledku nedostatečné výrobní kapacity v Evropě;
- Z. vzhledem k tomu, že nařízení o odlesňování¹⁹ bude vyžadovat, aby výrobci tiskáren a papíru shromažďovali a předávali údaje o zdrojích dřeva použitého k výrobě papíru pro knihy, neboť ty není možné vysledovat po jejich přeměně na papír;
- AA. vzhledem k tomu, že pevné ceny knih v některých členských státech slouží jako nástroj ochrany jejich kulturní politiky a mohou pomoci zajistit redakční pluralitu, širokou nabídku knih a rozmanitou místní síť nezávislých knihkupců, zejména s ohledem na růst prodejů on-line;

Společenský význam přístupu ke knihám

1. vyzývá všechny členské státy, aby uznaly knihy za zásadní zboží a přijaly na vnitrostátní úrovni opatření na další podporu čtení od útlého věku;
2. zdůrazňuje, že je třeba dosáhnout rovnováhy v knižním ekosystému tím, že budou zachovány specifické úlohy různých aktérů v hodnotovém řetězci, jako jsou autoři, vydavatelé, tiskárny, distributoři, překladatelé, knihkupci a knihovny;
3. zdůrazňuje hodnotu knih jako nástrojů na podporu rozmanitosti a začlenění skupin ohrožených marginalizací do společnosti, a to zejména osob bez digitálních dovedností, osob se zdravotním postižením a menšin;
4. v této souvislosti vyzývá členské státy, aby co nejdříve provedly evropský akt o přístupnosti²⁰ a přijaly opatření k zajištění dostupnosti knih ve formátech, které jsou přístupné pro osoby se zdravotním postižením, v zájmu kulturního, sociálního a profesního začleňování;
5. připomíná, že evropský akt přístupnosti jde ruku v ruce s Marrákešskou smlouvou, která byla provedena do právních předpisů EU prostřednictvím směrnice (EU) 2017/1564 a nařízení (EU) 2017/1563, a zdůrazňuje proto, že při zpřístupňování knih je třeba zabránit zdvojování činností a nekalé hospodářské soutěži;
6. zdůrazňuje, že vzhledem k velkému počtu titulů dostupných na trhu a technickým problémům souvisejícím s přístupností nebudou do roku 2025 k dispozici všechny elektronické knihy;

¹⁹ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2023/1115 ze dne 31. května 2023 o dodávání na trh Unie a vývozu z Unie určitých komodit a produktů spojených s odlesňováním a znehodnocováním lesů a o zrušení nařízení \(EU\) č. 995/2010 \(Úř. věst. L 150, 9.6.2023, s. 206\).](#)

²⁰ [PE/81/2018/REV/1 ze dne 17. dubna 2019 o požadavcích na přístupnost u výrobků a služeb, Úř. věst. L 151, 7.6.2019, s. 70.](#)

7. vyzývá proto členské státy, aby zajistily, že budou k dispozici odpovídající zdroje na pokrytí vysokých nákladů, a připomíná, že je třeba dodržovat výjimky stanovené v Evropském aktu přístupnosti, zejména pro malé a mikrovydavatele, a zajistit, aby požadavek na zpřístupnění elektronických knih nevedl ke zmenšování nabídky knih na trhu;
8. vyzývá členské státy, aby tomuto odvětví, zejména malým a středním podnikům a mikropodnikům, poskytovaly odpovídající finanční a strukturální podporu a zároveň financovaly výzkum a inovace zaměřené na zvyšování dostupnosti;
9. vyzývá Komisi, aby ve svém přezkumu programu Kreativní Evropa na období 2021–2027 v polovině období zavedla měřitelné cíle pro využívání finančních prostředků ke zlepšení přístupnosti knih pro osoby se zdravotním postižením;

Podpora a propagace lepšího šíření evropských knih

10. vyzývá Komisi a členské státy, aby navýšily rozpočet programu Kreativní Evropa na období 2028–2034, zejména tím, že vyčlení více prostředků na knižní odvětví, a aby rozšířily podporu tohoto odvětví prostřednictvím programu Horizont Evropa na období 2028–2034;
11. naléhavě vyzývá členské státy, aby podporovaly různorodá díla s významnou kulturní a společenskou hodnotou tím, že zvýší rozpočet knihoven, aby ty mohly rozšířit škálu svých knih a sbírek a uspokojovat potřeby svých komunit; dále naléhavě vyzývá členské státy, aby podporovaly místní knihkupectví a chránily investiční kapacitu vydavatelů;
12. zdůrazňuje, že je třeba podporovat vznik a překlady evropských knih, především posílením veřejného financování na vnitrostátní i evropské úrovni, aby se zlepšilo šíření, viditelnost a rozmanitost překládaných knih;
13. vyzývá v této souvislosti Komisi a členské státy, aby podporovaly kulturní rozmanitost podporou překladu knih do regionálních, menšinových a méně používaných jazyků;
14. zdůrazňuje, že je třeba podporovat překlad evropských knih literatury faktu, zejména prostřednictvím programu Kreativní Evropa, který to v současné době neumožňuje;
15. zdůrazňuje význam mobility a výměn pro autory a překladatele s cílem usnadnit jejich tvůrčí práci a zlepšit jejich příležitosti k získávání nových profesních zkušeností v zahraničí;
16. vítá novou iniciativu v oblasti mobility „Kultura hýbe Evropou“, která je součástí programu Kreativní Evropa a nabízí granty na mobilitu umělcům a kulturním pracovníkům, zejména literárním překladatelům;
17. vyzývá v této souvislosti Komisi, aby prozkoumala možnost dalšího rozšíření této iniciativy na další zástupce knižního odvětví;
18. připomíná, že schopnost knižního odvětví udržovat rozmanitou síť knihkupců a trh založený na inovacích závisí na řádném vzdělávání a odborné přípravě, jež lidem umožní rozvíjet kariéru v knižním odvětví;

19. zdůrazňuje skutečnost, že Komise vyhlásila rok 2023 Evropským rokem dovedností, a v této souvislosti vyzývá členské státy, aby podporovaly programy vzdělávání a odborné přípravy zaměřené na různé aktéry v knižním odvětví;
20. zdůrazňuje význam Ceny Evropské unie za literaturu, která vyzdvihuje kreativitu a rozmanitost současné beletrie EU, podporuje šíření literárních děl z EU a pomáhá většímu zájmu o literární díla pocházející z jiných členských států;
21. podporuje další propagaci a širší dosah této ceny v členských státech, mimo jiné vytvořením kategorie evropských dětských knih;
22. zdůrazňuje pozitivní úlohu, kterou hrají influenceři při inovativní propagaci knih na sociálních médiích, čímž podporují četbu a evropskou kulturu v mladších generacích;

Na cestě k inkluzivní kultuře čtení

23. vyzývá k přijetí dalších iniciativ na podporu čtení v členských státech, jako je zavedení „kulturních poukázek“, zejména pro mladé lidi a marginalizované skupiny, jelikož by tyto poukázky mohly usnadnit nákup knih;
24. vybízí členské státy, aby vypracovaly integrovanou vnitrostátní politiku na podporu dovedností v oblasti gramotnosti, a to i prostřednictvím spolupráce mezi knižními a vzdělávacími odvětvími, a vyzývá Eurostat, aby poskytoval aktuální a srovnatelné údaje o čtenářských zvyklostech, zejména u dětí;
25. vyzývá k větší podpoře zejména dětských knih, které by měly být podporovány zavedením „programu první knihy“ nebo podobných iniciativ na vnitrostátní úrovni na podporu čtení;
26. zdůrazňuje význam čtení v raném dětství, zejména tištěných knih, pro rozvoj kognitivních dovedností a gramotnosti dětí;
27. v této souvislosti zdůrazňuje úlohu školních knihoven a vyškolených knihovníků při poskytování poradenství, usnadňování přístupu ke znalostem a podpoře čtenářských návyků;
28. vítá skutečnost, že Komise uspořádala první den evropských autorů s cílem podpořit čtení knih u mladších generací, a vyjadřuje přání podílet se na pokračování a posilování této iniciativy s cílem zaručit její dlouhodobý vliv;
29. vyzývá členské státy, aby vytvořily síť „velvyslanců pro čtení“ sestávající z uznávaných a vlivných osobností sloužících jako vzor, které by sdílely své nadšení a vášně s cílem šířit čtení;
30. zdůrazňuje důležitou úlohu, kterou hraje Europeana, evropská platforma pro digitalizované kulturní dědictví; vyzývá v této souvislosti k většímu úsilí o další rozvoj, financování a propagaci této platformy;
31. zdůrazňuje úlohu knihoven a knihkupectví jako bezpečných a vstřícných prostorů, v nichž je respektována široká škála názorů a kde jsou čtenářské a kulturní činnosti uváděny do života; vyjadřuje politování nad veškerými útoky na ně;

32. zdůrazňuje společenskou úlohu knihoven jako míst, kde se občané setkávají s autory a vyměňují si názory, zejména v malých městech a méně rozvinutých regionech; vyzývá členské státy, aby knihovnám přidělovaly odpovídající finanční prostředky, a zdůrazňuje význam spolupráce mezi veřejnými knihovnami v celé Evropě;
33. zdůrazňuje, že nezávislé knihkupectví jsou základními kameny místních komunit, nabízejí diferencované zkušenosti zákazníků a často podporují začínající a místní autory;
34. vyzývá proto Komisi, aby vytvořila označení pro nezávislá knihkupectví v EU s cílem zviditelnit místní knihkupectví a podpořit rozmanitost evropských knih;
35. zdůrazňuje pozitivní úlohu knižních veletrhů při propagaci čtení a autorů, podpoře oběhu evropských knih a sdílení osvědčených postupů v tomto odvětví;
36. se znepokojením bere na vědomí rostoucí trendy k cenzuře v některých členských státech a připomíná, že knižní odvětví hraje významnou úlohu při ochraně svobody projevu a boji proti dezinformacím, zejména tím, že zajišťuje, aby autoři, včetně těch, kteří pocházejí z různého a marginalizovaného prostředí, měli přístup k podpoře a vzdělávacím příležitostem;
37. vítá různé iniciativy na podporu Ukrajiny zahájené od začátku války, zejména ty, jejichž cílem je zajistit dětem přístup ke knihám, usnadnit integraci uprchlíků a chránit ukrajinskou kulturu;
38. vyzývá Komisi, aby zajistila, že na podporu ukrajinského knižního odvětví, včetně umělců a autorů, budou po dobu války a obnovy země i nadále poskytovány dostatečné finanční prostředky;
39. zdůrazňuje úlohu programu Kreativní Evropa při financování některých z těchto projektů, jako je iniciativa Tales of EUkraine;

Výzvy pro budoucí růst knižního odvětví

40. vyzývá Komisi a členské státy, aby toto odvětví podporovaly v jeho ekologické transformaci, zejména prostřednictvím finančních pobídek, výzkumu a spolupráce mezi všemi subjekty v dodavatelském řetězci, se zahrnutím využívání surovin, udržitelných obalů a přepravy, jež jsou potřebné pro výrobu a distribuci tištěných knih;
41. zdůrazňuje převládající povahu knižního odvětví založenou na papíru a vyzývá Komisi, aby tuto skutečnost zohlednila při navrhování a provádění politik ekologické transformace;
42. vítá úsilí odvětví o ekologičtější a udržitelnější výrobu tištěných knih prostřednictvím využívání certifikovaného a recyklovaného papíru, jakož i různé s tím související iniciativy, jako jsou kalkulačky uhlíkové stopy a ekoznačky, které spotřebitelům pomáhají pochopit a minimalizovat jejich dopad na životní prostředí;
43. vyzývá Komisi, aby vytvořila značku „Vytištěno v Evropě“;

44. vyzývá členské státy a zúčastněné strany v knižním odvětví, aby vypracovaly plány pro prevenci vzniku a likvidaci přebytečných a vadných knih v rámci ekologické transformace tohoto odvětví, mimo jiné podporou programů pro tisk na vyžádání a omezením ničení (drcení) knih, zejména v souvislosti s obnovou sbírek;
45. vyzývá Komisi a členské státy, aby sledovaly výrobu papíru a inkoustů a podporovaly rozvoj průmyslových kapacit evropského knižního odvětví s cílem snížit emise uhlíku prostřednictvím tisku knih v Evropě, včetně knih pro děti a mládež;
46. vyzývá Komisi, aby stanovila jasné pokyny pro provádění nařízení o odlesňování s přihlédnutím ke specifické povaze a složitosti řetězce knižního odvětví s cílem zajistit, aby povinnosti různých aktérů zůstaly přiměřené a proveditelné;
47. bere na vědomí využívání umělé inteligence v odvětví, jako je automatizovaná analýza textů, označování metadat, dohledatelnost on-line a profesionální nástroje pro automatizaci překladů;
48. zdůrazňuje význam transparentnosti související s odbornou přípravou v oblasti umělé inteligence, včetně shromažďování údajů a jejich zdrojů;
49. vybízí členské státy a Komisi, aby podporovaly odbornou přípravu osob zapojených do knižního odvětví s cílem vybavit je znalostmi a dovednostmi nezbytnými k úspěšnému přizpůsobení se změnám souvisejícím s umělou inteligencí;
50. vyzývá Komisi, aby podporovala výzkumné a inovační projekty v oblasti využívání umělé inteligence s cílem zvýšit účinnost tohoto odvětví, zejména pokud jde o environmentální udržitelnost a dostupnost, například prostřednictvím programu Horizont Evropa;
51. vyzývá Komisi, aby podporovala vnitrostátní iniciativy v oblasti sdílení a normalizace údajů a aby shromažďovala údaje o evropském knižním odvětví jako celku s cílem lépe porozumět výzvám, kterým toto odvětví čelí, a dále je podpořit a optimalizovat výrobu, distribuci a úsilí o udržitelnost;
52. zdůrazňuje, že je důležité shromažďovat údaje od vydavatelů, aby bylo možné zobrazovat původ všech částí knihy v celém výrobním řetězci, včetně informací o místě původu a osvědčení o původu použitých materiálů;
53. vyzývá členské státy, aby zajistily důstojné pracovní podmínky pro zaměstnance v knižním odvětví, včetně spravedlivé odměny pro překladatele a autory;
54. konstatuje, že ačkoli ženy tvoří většinu zaměstnanců v knižním odvětví, jsou stále nedostatečně zastoupeny na vedoucích pozicích;
55. vyzývá k tomu, aby se na knihy v členských státech vztahovala nulová sazba DPH, a to bez ohledu na jejich formát nebo přístup k nim, s cílem podpořit znalostní ekonomiku, podpořit čtení a podpořit jeho celoživotní přínosy;
56. zdůrazňuje, že je třeba zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž a transparentnost vlastnictví vydavatelství na knižním trhu s cílem zaručit spotřebitelům možnost volby a kulturní rozmanitost; zdůrazňuje nekalé praktiky některých dominantních subjektů

v online prostředí, které zneužívají svého postavení na úkor ostatních účastníků hodnotového řetězce;

57. zdůrazňuje úlohu, kterou hrají bezplatné nebo nízké poplatky za doručení nabízené některými dominantními on-line platformami s cílem přilákat spotřebitele, a dopad, který to má na spravedlivou hospodářskou soutěž, zejména pokud jde o nezávislé knihkupectví;
58. požaduje interoperabilitu elektronických knih napříč zařízeními, neboť spotřebitelé by měli mít možnost získat elektronické knihy od jakéhokoli dodavatele bez ohledu na své čtecí zařízení, mít přístup k jakékoli elektronické knize v jakémkoli formátu a být schopni ji v jakémkoli formátu číst, ukládat a přenášet;
59. naléhavě vyzývá Komisi, aby zahrnula interoperabilitu formátů elektronických knih a zařízení pro jejich čtení do oblasti působnosti nařízení o digitálních trzích;
60. vyzývá Komisi a členské státy, aby sledovaly účinné provádění aktu o digitálních trzích dominantními účastníky on-line trhu a jejich dodržování povinností;

o

o o

61. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto usnesení Radě a Komisi.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

I. Přehled

„*Nemusíte pálit knihy, abyste zničili kulturu. Stačí přesvědčit lidi, aby je přestali číst.*“

Citát Raye Bradburyho z knihy 451 stupňů Fahrenheita je pro společnost důležitý v mnoha ohledech. Pokud lidé přestanou číst knihy, zastaví se i získávání vědomostí. Ve znalostech je síla. Jde o výstražný příběh, který varuje před cenzurou a nebezpečím společnosti bez znalostí a nezávislého myšlení. Jednou z prvních věcí, kterou agresori v době války, jako například na Ukrajině, vždy nařídí, je spálit všechny knihy, které odporují jejich ideologii. Pouze vzdělaná společnost je tudíž schopna použít svůj hlas k ochraně své kultury. Přimět lidi, aby přestali číst, je nejrychlejší způsob, jak ztratit vše, co nám jako společnosti pomáhá posouvat se vpřed.

V této souvislosti jsou knihy nedocenitelné, neboť jsou základem učení a znalostí. Když se děti učí číst, nejde o pouhé dešifrování slov, ale jejich mysl se otevírá světu neomezených myšlenek. Pěstují si schopnost kritického myšlení, která jim umožňuje stát se aktivními, informovanými občany, kteří se mohou plně zapojit do demokratického procesu. Knihy jsou také skvělým zdrojem zábavy a umožňují nám cestovat, aniž bychom se museli hýbat. Podněcují naši představivost a kreativitu a díky nim jsme schopni lépe porozumět světu, v němž žijeme.

Evropské knižní odvětví je jedním z největších kulturních a kreativních průmyslů v EU, zaměstnává více než půl milionu osob a ročně vydá přibližně 600 000 titulů. Odráží a pěstuje kulturní a jazykovou rozmanitost EU. Přestože je toto odvětví tvořeno převážně malými a středními podniky, je také světovým šampionem, neboť většina předních vydavatelů je z Evropy.

V posledních desetiletích došlo v tomto odvětví k velkým změnám, zejména díky digitálním technologiím a vzestupu dominantních subjektů on-line trhu. Potýká se také s řadou výzev, jako je snaha o větší environmentální udržitelnost a vzestup umělé inteligence. Když Evropský parlament přijal usnesení o iniciativě i2010 – digitální knihovny, vzbudil nástup elektronických knih velké obavy. Jak jejich popularita v průběhu let neustále rostla, předpokládalo se, že tištěné knihy budou odsunuty na okraj. Avšak i přes vzestup internetu a přechod společnosti k digitálnímu životnímu stylu zůstává vazba na vzhled, vůni a pocit tištěné knihy stále dominantní. Nicméně toto odvětví čelí dalším výzvám, jako jsou rostoucí výrobní náklady a problémy v dodavatelském řetězci papíru.

Síla a hodnota knih v životě lidí se navíc důrazně ukázala během pandemie COVID-19. Mnoho lidí se obrátilo ke knihám jako ke způsobu, jak najít útěchu a vyrovnat se s omezeními volného pohybu osob a jejich důsledky. Na druhé straně rodiče nakupovali více vzdělávacích knih pro své děti, aby jim kompenzovali uzavření škol. Pandemie byla pro knižní odvětví značnou zkouškou, neboť došlo k dočasnému uzavření knihoven a knihkupectví, zrušení akcí a veletrhů a odložení vydání nových titulů.

Odvětví se však ukázalo jako odolné a přizpůsobivé a našlo nové způsoby propagace knih, přičemž prodej elektronických knih a audioknih výrazně vzrostl. Stejně tak splnilo svou společenskou odpovědnost tím, že našlo mimořádná řešení, která zajistila, aby děti a studenti

měli i nadále přístup k obsahu potřebnému pro své vzdělávání.

II. Hlavní doporučení zpravodaje

Zpravodaj proto vítá příležitost zabývat se různými otázkami, které se týkají evropského knižního odvětví a kterými se Evropský parlament již mnoho let nezabýval.

V této souvislosti by zpravodaj chtěl předložit řadu doporučení v konkrétních oblastech s cílem podpořit konkurenceschopnost evropského knižního odvětví a zároveň v první řadě posílit úlohu knih ve společnosti. Zpravodaj představuje možná opatření ve čtyřech tematických oblastech, které jsou podrobně uvedeny níže.

a. Společenský význam přístupu ke knihám

Knihy jsou nepostradatelným zbožím a od svého vzniku až po okamžik, kdy se dostanou do rukou čtenáře, projdou dlouhým procesem, do něhož je zapojeno mnoho subjektů v hodnotovém řetězci knižního odvětví. Nejviditelnějšími subjekty tohoto hodnotového řetězce jsou sice spisovatelé, sami by však jen stěží mohli oslovit všechny své potenciální čtenáře. Pouze vzájemně prospěšná spolupráce mezi spisovateli, vydavateli, knihkupci, překladateli, knihovny a dalšími mezičlánky v hodnotovém řetězci, z nichž každý má svou specifickou úlohu, může umožnit, aby knihy dosáhly svého plného potenciálu a v konečném důsledku přinesly prospěch celé společnosti.

Některé z těchto subjektů, jako jsou knihkupci a knihovny, hraje také společenskou úlohu, zejména ve venkovských nebo méně rozvinutých regionech, neboť se stávají místy, kde se občané mohou setkávat se spisovateli, vyměňovat si názory nebo jednoduše mít přístup ke kultuře a vzdělávání.

Je třeba přijmout opatření k rozšíření tohoto přístupu ke kultuře, informacím a rekreaci na osoby se zdravotním postižením, aby se mohly plně zapojit do společnosti. Prioritou evropského knižního odvětví musí být zejména zlepšení přístupnosti knih pro osoby se zdravotním postižením, nevidomé osoby a osoby se zrakovým postižením. Nevidomé a slabozraké osoby mají velmi omezený výběr knižních titulů, protože jen velmi malá část knih je k dispozici ve vhodných formátech. Zpravodaj navrhuje v rámci přezkumu programů Kreativní Evropa a Horizont Evropa prozkoumat možnosti podpory financování a výzkumu knih v přístupných formátech.

Evropský akt o přístupnosti, přijatý v roce 2019, navíc poskytuje legislativní rámec harmonizující pravidla týkající se přístupnosti řady produktů, služeb a infrastruktury pro osoby se zdravotním postižením, zejména elektronických knih. Některé členské státy však evropský akt o přístupnosti dosud neprovedly. Zpravodaj proto naléhavě vyzývá dotčené členské státy, aby evropský akt o přístupnosti provedly co nejdříve.

b. Podpora a propagace lepšího šíření evropských knih

Mnohé evropské knihy nejsou k dispozici všem Evropanům kvůli jazykové a zeměpisné roztržitosti trhů, dynamice trhu a dominanci anglicky psaných knih.

Veřejné instituce na státní i evropské úrovni již zavedly mechanismy financování na podporu rozmanitosti a zvýšení počtu literárních děl, která překračují hranice, například program Kreativní Evropa. Přesto je dostupnost přeložených knih v EU stále poměrně nízká. Literatura

mnoha evropských zemí se do jiných jazyků překládá jen zřídka, zejména kvůli nedostatku překladatelů nebo finančních prostředků. Zpravodaj by proto chtěl zdůraznit, že překlady hrají strategickou úlohu při podpoře kulturní a jazykové rozmanitosti EU, neboť umožňují lidem v celé EU i mimo ni objevovat zahraniční evropská literární díla.

Zpravodaj by rovněž chtěl zdůraznit úlohu, kterou při podpoře kulturní rozmanitosti hrají knihovny a místní knihkupectví. V tomto ohledu by chtěl naléhavě vyzvat členské státy, aby zvýšily rozpočet přidělený knihovnám na nákup knih a zároveň podporovaly místní knihkupectví.

Coby hlavní prioritu pro období příštího VFR zpravodaj požaduje navýšení rozpočtu programu Kreativní Evropa na období 2028-2034, aby bylo možné poskytnout knižnímu odvětví více účelových prostředků, včetně podpory překladů knih z oblasti literatury faktu. V této souvislosti by měl být program Horizont Evropa rozšířen i na knižní odvětví.

Zpravodaj rovněž vítá iniciativy na úrovni EU, jako je Cena Evropské unie za literaturu, kterou podporuje program Kreativní Evropa a která by měla být dále rozvíjena a podporována.

c. Na cestě k inkluzivní kultuře čtení

Zpravodaj by chtěl vyzvat členské státy, aby uznaly zásadní úlohu, kterou knihy hrají ve společnosti z kulturního, sociálního, ekonomického a intelektuálního hlediska, a přijaly opatření na podporu dalšího čtení.

Vzhledem k dramatickému nárůstu času stráveného před obrazovkou, zejména u mladších generací, je podpora čtení od útlého věku ještě důležitější. „Program první knihy“, který existuje v některých zemích, poskytuje dětem první knihu a průkazku do knihovny. To by byl vynikající pilotní projekt, který by se mohl uskutečnit na úrovni EU s cílem povzbudit rodiče, aby navázali kontakt s knihovnami ve svém okolí.

Zpravodaj by dále chtěl vyzvat členské státy, aby zahájily další iniciativy na podporu čtení, zviditelnění evropských literárních děl a přístupu k nim, včetně zavedení kulturních poukázek, které by napomohly nákupu knih a přístupu k nim. Nadšení a zápal pro četbu mezi občany EU mohou podnítit také „vyslanci pro čtení“.

Zpravodaj vítá různé stávající iniciativy, jejichž cílem je zejména podpora čtení u mladších generací, a v tomto ohledu by chtěl podpořit první ročník Dne evropských spisovatelů, který Komise vyhlásila na 27. března 2023.

Dále by chtěl také vyzvat Komisi, aby vytvořila označení prezentující nezávislá knihkupectví v EU, která propagují a zviditelňují evropské knihy. To by pomohlo nastolit rovné podmínky ve vztahu k některým dominantním subjektům na trhu, které zneužívají svého postavení na úkor ostatních účastníků hodnotového řetězce.

Zpravodaj by také chtěl zdůraznit význam různých iniciativ na podporu čtení na Ukrajině, jako například „Tales of EUkraine“ (Příběhy Ukrajiny), které zajišťují přístup dětí ke knihám a podporují ochranu ukrajinské kultury.

V neposlední řadě by zpravodaj chtěl zdůraznit význam platformy pro digitalizované kulturní dědictví Europeana, která by měla být dále rozvíjena, zejména s podporou v oblasti financí

a propagace, aby byla více zviditelněna na úrovni EU.

d. Výzvy pro budoucí růst knižního odvětví

Zpravodaj v první řadě vítá četné iniciativy tohoto odvětví zaměřené na snížení dopadu výroby knih na životní prostředí, jako jsou kalkulátory emisí a ekoznačky. Chtěl by také zdůraznit, že úsilí vynaložené v souvislosti s papírem samotným přináší výsledky: například ve Francii tvoří 98 % papíru používaného k tisku knih certifikovaný a recyklovaný papír. Stále však zůstává mnoho výzev, které stojí v cestě dalšímu zlepšení udržitelnosti výroby a distribuce knih.

Ačkoli není pochyb o tom, že možnost uložit stovky knih do jediného zařízení je nesmírně pohodlná a efektivní, nemusí to nutně znamenat, že elektronické knihy ve speciálním čtecím zařízení jsou šetrnější k životnímu prostředí než osobní knihovna papírových knih, zejména pro příležitostné čtenáře. V této souvislosti je zásadní podporovat ekologickou transformaci evropského knižního odvětví jako celku, což vyžaduje odpovídající podporu, výzkum a financování.

Evropské knižní odvětví je navíc stejně jako ostatní odvětví ovlivňováno technologickým vývojem a díky umělé inteligenci prochází významnou transformací. Zpravodaj se domnívá, že umělá inteligence může mít na toto odvětví pozitivní účinky, ale představuje také rizika. To se týká zejména nedostatečné transparentnosti ohledně toho, co bylo zahrnuto do souboru údajů pro cvičení umělé inteligence a kde byly tyto údaje shromážděny. Zpravodaj proto zdůrazňuje, že je třeba podporovat výzkumné a inovační projekty týkající se využívání umělé inteligence v tomto odvětví, a potřebu transparentnosti ohledně toho, jak se umělá inteligence cvičí.

Je také důležité shromažďovat údaje o evropském knižním trhu jako celku a podporovat vnitrostátní iniciativy v oblasti sdílení a normalizaci údajů v rámci hodnotového řetězce. To by pomohlo dále optimalizovat výrobu, distribuci a úsilí o udržitelnost.

Dalším zásadním problémem je nedostatečná interoperabilita. Některé formáty elektronických knih a některá čtecí zařízení dnes nejsou interoperabilní, protože existují modely, které jsou úmyslně neinteroperabilní. Tyto výrobky vyvinulo několik dominantních subjektů na trhu, aby spotřebitele uvěznili ve svém ekosystému a službách, což spotřebitelům způsobuje zmatek a frustraci. Zpravodaj se domnívá, že tato praxe je stejně tak škodlivá pro spravedlivou hospodářskou soutěž, a vyzývá proto k co nejrychlejšímu zajištění interoperability elektronických knih a čtecích zařízení a jejímu zahrnutí do oblasti působnosti nařízení o digitálních trzích.

V neposlední řadě zpravodaj zdůrazňuje význam nulové sazby DPH pro knihy v členských státech, bez ohledu na jejich formát nebo způsob přístupu k nim, aby se knihy jakožto zásadní zboží staly cenově dostupnějšími a přístupnějšími veřejnosti.

Závěrem zpravodaj věří, že tato doporučení poskytnou evropskému knižnímu odvětví nezbytnou podporu, která je nutná k tomu, aby mohlo čelit mnoha novým výzvám a zajistit, že naše společnost bude mít i nadále užitek z rozmanitého výběru evropské literatury.

INFORMACE O PŘIJETÍ V PŘÍSLUŠNÉM VÝBORU

Date adopted	18.7.2023
Výsledek konečného hlasování	+ : 27 - : 0 0 : 1
Členové přítomní při konečném hlasování	Asim Ademov, Christine Anderson, Andrea Bocskor, Ilana Cicurel, Laurence Farrang, Tomasz Frankowski, Romeo Franz, Sylvie Guillaume, Hannes Heide, Irena Joveva, Petra Kammerevert, Niyazi Kizilyürek, Predrag Fred Matić, Martina Michels, Niklas Nienass, Peter Pollák, Marcos Ros Sempere, Massimiliano Smeriglio, Michaela Šojdrová, Sabine Verheyen, Theodoros Zagorakis, Milan Zver
Náhradníci přítomní při konečném hlasování	Isabella Adinolfi, Ibán García Del Blanco, Rob Rooken, Marc Tarabella
Náhradníci (čl. 209 odst. 7) přítomní při konečném hlasování	Angel Dzhambazki, Erik Marquardt

JMENOVITÉ KONEČNÉ HLASOVÁNÍ V PŘÍSLUŠNÉM VÝBORU

27	+
ECR	Dzhambazki Angel, Rooken Rob
ID	Anderson Christine
NI	Tarabella Marc
PPE	Ademov Asim, Adinolfi Isabella, Frankowski Tomasz, Pollák Peter, Sojdrová Michaela, Verheyen Sabine, Zagorakis Theodoros, Zver Milan
Renew	Cicurel Ilana, Farreng Laurence, Joveva Irena
S&D	García Del Blanco Ibán, Guillaume Sylvie, Heide Hannes, Kammerevert Petra, Matic Predrag Fred, Ros Sempere Marcos, Smeriglio Massimiliano
The Left	Kizilyürek Niyazi, Michels Martina
Verts/ALE	Franz Romeo, Marquardt Erik, Nienass Niklas

0	-
----------	----------

1	0
NI	Bocskor Andrea

Význam zkratk:

+ : pro

- : proti

0 : zdrželi se